

סיכום פעילות הפורום לשנת הלימודים תשע"ח

שם הפורום: מכללה מקדמת בריאות

מרכזת: ד"ר עירית חוף-נהור, אורנים – המכללה האקדמית לחינוך

מבוא

קידום בריאות הוא אתגר חשוב להכשרת מורי העתיד.

בריאות: על פי ארגון הבריאות העולמי (WHO, 1946; 1998), בריאות היא תהליך הכולל רווחה (well being) חברתית, נפשית, רוחנית וגופנית, והיא משאב בסיסי של הפרט, הקהילה והחברה בכללותה. על כן יש לתמוך בה באמצעות השקעה בתנאי חיים אשר יוצרים אותה, מקיימים אותה ושומרים עליה.

קידום בריאות: אמנת אוטווה לקידום בריאות (WHO, 1986) הייתה נקודת מפנה בקידום בריאות, בהדגישה את השילוב שבין חמש אסטרטגיות פעולה: בניית מדיניות ציבורית בריאה, יצירת סביבה תומכת, חיזוק הפעילות הקהילתית, חיזוק מיומנויות הפרט וארגון מחדש של שירותי הבריאות (Green & Tones, 2010). בין השאר נקבע באמנה שיש להקנות לפרט ידע ומיומנויות לקבלת החלטות ולבחירה מושכלת ומודעת באורח חיים בריא, כך שהשינוי יושג מתוך מודעות ולא דווקא באמצעות תמריץ.

כעשור לאחר חתימת אמנת אוטווה קיבל ארגון הבריאות העולמי החלטה הקובעת שלשילוב של חמש האסטרטגיות הללו יש השפעה מרבית על מצב הבריאות של האוכלוסייה, וקרא למדינות החברות בו, ובהן ישראל, להציב את קידום הבריאות בראש סולם העדיפויות (WHO, 1998). במשרד החינוך הוגדר נושא אורח החיים הבריא כיעד משרדי ארוך טווח (יוני, 2012).

החשיבות של קמפוס מקדם בריאות

המכללות האקדמיות בארץ, ובכללן המכללות לחינוך כמכשירות של מחנכי העתיד, הן מסגרות מתאימות לחינוך לאורח חיים בריא, להטמעת תרבות המקדמת בריאות וקיימות. הן יכולות לעשות זאת בכך שידגימו סביבה מקדמת בריאות ויזמנו לסטודנטים בכלל ולפרחי ההוראה בפרט רכישת ידע וטיפוח אוריינות בריאותית, עמדות ומיומנויות שיובילו להתנהגות בריאותית ולמניעת התנהגויות סיכוניות. מסגרת זו תתרום לעיצוב דמותם החינוכית כבוגרים-מורים-מחנכים מובילים שיוכלו להשפיע על אימוץ רצוני של אורח חיים פעיל ובריא בקרב תלמידיהם, ובאמצעותם גם במעגלי המשפחה, הקהילה והחברה.

תוכנית כללית של הפורום לשנת הלימודים תשע"ט

✓ גיוס מכללות אקדמיות ומכללות אקדמיות לחינוך להצטרף לתהליך של קידום הבריאות בהיקף ארצי: במהלך שנת תשע"ט הקול הקורא יישלח ארבע פעמים לראשי המכללות בארץ בדיוור אישי ישיר על ידי רכזת הפורום, ד"ר עירית חוף-נהור.

- ✓ ליווי של המכללות שקיבלו הכרה כמקדמות בריאות לקראת השלב השני – קבלת הכרה בהיקף של שלושה כוכבים (הוחלט כי הענקת הכוכבים תתבצע בשני שלבים, ובשלב הראשון ניתן יהיה לקבל שני כוכבים לכל היותר).
- ✓ בשנת תשע"ט יוזמנו להשתתף בפורום נציגי מכללות שכבר קיבלו הכרה כמכללה מקדמת בריאות. הפנייה לנציגי המכללות תיעשה על ידי רכזת הפורום, ובאופן רשמי מטעם מכון מופ"ת. השתתפות נציגי המכללות תאפשר יצירת פלטפורמה רחבה ללימוד ולשיתוף ברעיונות ובתוכניות, למשוב הדדי מקצועי ומכבד ולשותפות בפיתוח התהליכים העתידיים ברמה הארצית.
- ✓ שניים מתוך חמשת מפגשי הפורום שייערכו במהלך תשע"ט יתקיימו במכללות שקיבלו הכרה כמקדמות בריאות, ואשר מעוניינות לארח ולשתף מקרוב את חברי הפורום בפועל.
- ✓ פיתוח משותף של תוכנית וחומרים מקוריים, במסגרת הקריטריונים המוגדרים עבור הכוכב השלישי.
- ✓ פיתוח משותף של תהליכי הערכה ובקרה לטובת שימוש פנים-מכללתי עבור המכללות המבקשות הכרה.
- ✓ העשרת אתר הקורס של הפורום: העלאת החומרים המקוריים שפיתחו המכללות שהוכרו כמקדמות בריאות תוך מתן קרדיט, וכן התוכניות והליכי ההערכה והבקרה שיפותחו במסגרת הפורום.
- ✓ המשך תכנון מחקרי הערכה משותפים, תוך שילוב מכללות שאינן מכללות להוראה. גיבוש שאלון ידע ועמדות שיועבר לסגל ולסטודנטים לפני הפעלת היוזמות בקידום בריאות ואחריהן.
- ✓ קבלת אישור להעברת הקורס המקוון "בריאות התלמיד ורווחתו" אשר פותח בתשע"ז.

סיכום הפעילות בשנת הלימודים תשע"ח

יעדים שהוצבו לשנת הלימודים תשע"ח

- ✓ שליחת "הקול הקורא" וטופס המועמדות מטעם הפיקוח על תחום החינוך לבריאות והאגף להכשרת עו"ה, משה"ת, לשם גיוס המכללות לחינוך לתהליך של קידום בריאות.
- ✓ ליווי ההטמעה של תהליך ההכרה כמכללה מקדמת בריאות וקבלת דירוג "כוכבי בריאות".
- ✓ הזמנה להצטרף לפורום "מכללה מקדמת בריאות" ולהכשרת רכזי/מובילי בריאות מכללתיים במכון מופ"ת.
- ✓ הפצת סקר בין-מכללתי על הרגלי בריאות בקרב המכללות לחינוך על בסיס שני השאלונים, לסגל ולסטודנטים (פותחו במכללת סמינר הקיבוצים, נערכו שינויים קלים בהמלצת הפורום).
- ✓ ארגון נושאי הסילבוס באשכולות סביב יסודות מארגנים/נושאים מרכזיים (כהמלצת מר נח גרינפלד).
- ✓ בניית הקורס המקוון "בריאות התלמיד ורווחתו" – הרצאות מצולמות שיעביר צוות מרצים מומחים בתחומים הרלוונטיים לנושאי הסילבוס.
- ✓ הפקת מקראה שתכלול חומרי קריאה ורעיונות לפעילויות בהלימה לנושאי הסילבוס.
- ✓ תכנון מחקרי הערכה משותפים בתחום ועריכתם, כגון תפיסות והתנהגות בריאותית או סביבה מקדמת בריאות במכללה.
- ✓ תכנון כנס בין-מכללתי בנושא, ו/או סיורים במכללות להתרשמות מיזמות מקדמות בריאות.
- ✓ שדרוג אתר הקורס של הפורום ב-Moodle הכולל חומרים ראשוניים הרלוונטיים לעבודתנו בצוות. האתר יועשר בהדרגה, כך שנשתף בינינו חומרים שישמשו אותנו בהטמעת תרבות קידום הבריאות במכללות שלנו.

✓ לטווח ארוך יותר: תרגום לערבית של המסמכים שיופקו בפורום (בכפוף לתקציב ייעודי).

סיכום פעילות

הנחת היסוד לפעילות: לקמפוס מקדם בריאות משמעות ושליחות חינוכית וחברתית להטעמת תרבות מקדמת בריאות. המכללות האקדמיות הן מסגרות מתאימות לחינוך לאורח אורח חיים בריא בקרב הסטודנטים וחברי הסגל, וביכולתן לתרום לעיצוב דמותם החינוכית של באי המכללה כסוכני שינוי, שישפיעו בתורם על אימוץ רצוני של אורח חיים פעיל ובריא גם במעגלי המשפחה, הקהילה והחברה.

✓ חברי הפורום שיתפו בדבר היוזמות הנהוגות במכללותיהם במסגרת קידום בריאות, ונבחנו אופנים ליישמן בקרב המכללות המשתתפות בפורום.

✓ הופץ סקר בין-מכללתי על הרגלי בריאות בשלוש מכללות לחינוך (סמינר הקיבוצים, מכללת דוד ילין, מכללת אורנים), על בסיס שני השאלונים לסגל ולסטודנטים (פותחו בסמינר הקיבוצים ונערכו בהם שינויים קלים בהמלצת הפורום).

✓ חידוד קריטריונים במסמך ה"קול קורא" הדרושים לאור תגובות מן השטח: לאור העלאת הטופס המקוון "קול קורא עבור קבלת הכרה ודירוג כמכללה מקדמת בריאות" לאתר משרד החינוך בשנת הלימודים תשע"ח עלו כמה תגובות ובקשות להבהרות מצד נציגי מכללות שהביעו עניין במילוי השאלון לקראת קבלת ההכרה. במסגרת השאלון המקורי הוגדרו כמה קריטריוני סף הנדרשים להכרה בכוכב בריאות אחד, ואשר מתייחסים לסביבה הפיזית ולאקלים המכללתי. לדוגמה, שאלות המתייחסות לקיומם של מרחבים פתוחים ומוצלים אינן מאפשרות לכמה מכללות להגיש מועמדות ל"קול קורא" היות שמדובר במבנה פיזי נתון, להבדיל ממימוש יעדים או תוכניות פיתוח עתידיות. הועלתה ההצעה כי יינתן לכל שאלה משקל שונה עם דירוג בהתאם לסעיפי התשובות, ובהמשך גובש מחוון מותאם.

✓ בין חברי הפורום קיימת הסכמה כללית לעודד גם מכללות אקדמיות לתוארי B.A. ו-M.A. שאינן מכללות להוראה לקבל הכרה ודירוג של מכללה מקדמת בריאות. זאת לטובת מכללה המעוניינת להעשיר את הסטודנטים שאינם פרחי הוראה ואת הסגל (האקדמי והמינהלי). ניתן לכך ביטוי ב"קול קורא" המעודכן.

✓ הוחלט כי הענקת ההכרה למכללה תעשה בהצבעה דמוקרטית של נציגי המכללות השותפות בצוות החשיבה, למעט נציג המכללה שהגישה את מועמדותה.

✓ עדכון וגיבוש נוסח השאלות ב"קול קורא" למכללות נעשה תוך התחשבות בניסיון של בתי ספר מקדמי בריאות שבמשרד החינוך ולאור תגובות לשאלון. להלן עיקרי הדברים שחודדו במסמך המוגמר:

- שימת דגש על הייחודיות שבמסמך המיועד למכללות בהשוואה למסמך המיועד לבתי ספר במשרד החינוך. למשל: השמטת שאלות המתייחסות למחוז / לסוג מוסד / למספר הכיתות / להכשרת עובדי הוראה / כיצד נחשפתם לשאלון / פיתוח מקצועי של רכז הבריאות. שילוב של שאלות המתייחסות למספר אנשי הסגל האקדמי והמינהלי והגדרת סוג המוסד – מכללה לחינוך או מכללה אקדמית.
- ניסוח השאלות באופן המותאם למכללות לחינוך ולמכללות אקדמיות גם יחד, כדי לעודד גם מכללות אקדמיות שאינן מכללות להוראה ואשר מעוניינות להעשיר את הסגל והסטודנטים בהיבטי הנושאים של קידום בריאות לקבל הכרה ודירוג.

- הגדרת קריטריוני הסף הנדרשים להכרה בכוכב בריאות אחד.
- חידוד סעיפי התשובות עבור תשע שאלות, השמטה של סעיפים המתארים מצבי ביניים או כאלו הנתונים לפרשנות סובייקטיבית של ממלא/ת השאלון (מארבעה לשלושה ומשלושה לשניים) וחידוד הקיימים.
- ארגון מחדש של השאלות המתייחסות למכונות האוטומטיות לממכר שתייה והכנסת אפשרות שמתארת מצב שבו לא ניתנת כלל האפשרות לרכוש מים במכונות האוטומטיות.
- איחוד השאלות המתייחסות למרחבים הפתוחים ושילוב השאלה המקדימה: "האם יש במכללה מרחב פתוח?" זאת כדי לעודד גם מכללות אשר במבנה הפיזי שלהן חסרים מרחבים פתוחים ומוצלים. היות שמדובר במבנה פיזי נתון, להבדיל ממימוש יעדים או תוכניות פיתוח עתידיות, הוחלט להציג שאלה זו כאפשרות ולא כהכרח לקבלת ההכרה.
- יצירת אחידות במדרג סעיפי התשובות עבור כל השאלות, כך שהסעיף הראשון מייצג את הניקוד הגבוה ביותר.
- שילוב של שאלות המתייחסות לאופי המזון המוגש בקפיטריה: האם הוכן בקפיטריה או שמא הוכן במקום אחר ונמכר ארוז? האם ניתן לרכוש מזון המוגדר כבריא? בליווי דוגמאות.
- במסגרת השאלה המתייחסת לביצוע תהליכי ההערכה ניתנו דוגמאות לכלי הערכה.
- חודדו הקריטריונים בכוכב השלישי המתייחסים לשיתוף הפעולה של המכללה עם הקהילה ועם מכללות נוספות, והעלאת החומרים המקוריים לאתר מופ"ת.
- הוספה של הגדרת קריטריוני הסף הנדרשים לשם הכרה בכוכב בריאות אחד, שניים ושלושה.
- התאמת השאלון בגרסתו המעודכנת לשאלון המקוון כפי שמופיע באתר משרד החינוך, ועדכונים פרטניים באתר עצמו.
- הוחלט כי הענקת הכוכבים תתבצע בשני שלבים, בדומה לנהוג במשרד החינוך. בשלב הראשון ניתן יהיה לקבל שני כוכבים לכל היותר. הקריטריונים המוגדרים עבור הכוכב השלישי מתייחסים לשיתוף הפעולה של המכללה עם הקהילה ועם מכללות נוספות ולפיתוח תוכנית וחומרים מקוריים. מרווח הזמן שבין הענקת ההכרה בכוכב השני לבין ההכרה בכוכב השלישי יאפשר לחברי הפורום ולנציגי המכללה הפונה היכרות מעמיקה, ביסוס קשר הדדי ומתן הזדמנות להתוודע לפרטי התוכנית.
- לאור דיון פרטני ממוקד הוחלט להעניק לארבע המכללות הבאות אשר הגישו את מועמדותן הכרה בהיקף של שני כוכבים. לכל אחת מהמכללות נשלח סיכום דיון (נספח ב'): המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין; המכללה האקדמית בווינגייט בע"מ חל"צ; המכללה האקדמית לחינוך על שם קיי באר שבע; אורנים – המכללה האקדמית לחינוך. כל אחת מהמכללות תקבל תעודת הכרה מטעם מכון מופ"ת.
- נקבע כי המועד להגשת הקול הקורא למכללות הוא 15.05.2019 (במשרד החינוך). הטופס המקוון המעודכן להגשת מועמדות להכרה כמכללה מקדמת בריאות ו"הקול קורא" נגישים באתר משרד החינוך

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Mazkirut_Pedagogit/Briut/mediniyut/college.htm

מסמך/מסמכים/תוצר/תוצרים שפותחו בפורום

1. טופס מקוון להגשת מועמדות להכרה כמכללה מקדמת בריאות (נספח א').
2. סיכום הדיון על ההכרה כמכללה מקדמת בריאות עבור ארבע מכללות אשר הגישו את מועמדותן וקיבלו הכרה בהיקף של שני כוכבי בריאות: המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין; המכללה האקדמית בווינגייט בע"מ חל"צ; המכללה האקדמית לחינוך על שם קיי באר שבע; אורנים – המכללה האקדמית לחינוך (נספח ב').

בסימן אישי

פורום החשיבה "מכללה מקדמת בריאות" מוביל את הנושא לקדמת הבמה, מעודד השתתפות פעילה של הנהלת המכללות בארץ להובלת התהליך של קידום בריאות במכללתן כחלק מהחזון, מתוכנית העבודה השנתית ומהמיתוג שלהן. אנו מקווים שהחלטת הפורום לכלול ב"קול קורא" גם מכללות אקדמיות לתוארי B.A. ו-M.A. שאינן מכללות להוראה לקבל הכרה ודירוג של מכללה מקדמת בריאות תעודד את ההנהלה לקחת חלק פעיל במגמה ולהעשיר גם את הסטודנטים שאינם פרחי הוראה ואת הסגל (אקדמי ומינהלי) ולהצטרף לשליחות חשובה זו, כך שכולנו נצא נשכרים.

שמות המשתתפים בפורום (לפי סדר א"ב)

אחדות רונית, מכללת דוד ילין; בר יוסף נורית, משרד החינוך; חוף-נהור עירית, מכללת אורנים; ליבנה עירית, משרד החינוך; מועלם ראיד, מכללת אורנים; מזור נילי, משרד החינוך.